DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

VENAE SECTIONE IN HYDROPICIS

QVAM

PRÆSIDE

D. IOANNE HENRICO SCHVLZE

MEDICINÆ ELOQVENTIÆ ANTIQVITATVM ET PHILOSOPHIÆ PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

ACADEMIÆ CÆSAREÆ NATVRÆ CVRIOSORVM ET REGIÆ SOCIETATIS SCIENTIARVM BEROLINENSIS SODALE

PRO GRADV DOCTORIS

Ad d. Octobr. Anni M DCC XXXVI.

PVBLICE ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

CHRISTIAN. FRIDER. HVBNERVS

MERSEBVRGENSIS SAXO

HALAE MAGDEBVRGICAE

Typis IOAN. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

13

Q. B. F. Q. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

VENAE SECTIONE IN HYDROPICIS.

PROOEMIVM.

SI vllum eſt in medicinæ practicæ ambitu auxilium, quod diuerſis iudiciis agitatur, & in cælum laudibus ab aliis extollitur, ab aliis carnificinis & homini maxime fugiendis annumeratur: de venæſectione certe hoc veriſſimum deprehendiſſe omnes debent, qui, non dicam in medicorum ſcholis & libris, ſed vel inter homines mediocriter verſati ſunt. Videas aliquos magno argumentorum apparatu id agere, ut oſtendant, nos poſſe hoc auxilii genere omnino carere, longeque optime eos agere, qui vel plane ſuperſedent hac euacuatione, vel ad illam tardiſſime confugiunt, & parciſſime eandem vel adminiſtrant vel repetunt. Dum hi pro ſua ſententia declamant & omni conatu depugnant, altera pars

in contraria omnia nos vocat, & perſuadere nobis nititur, nullum fere hominem ad conſpicuam quandam ætatem ſine morbo peruenire poſſe, ſi numis veniſecæ quotannis identidem appendendis parcere forte velit. Et quum olim ſufficere videretur, vt quis morbos a ſe auertat, ſi æquinoctiali tempore redeunte venam pertundendam præberet: aliqui longius etiam progrediuntur, & ſanis hominibus plures quoque ſectiones perpetiendas imperant: vt videas homines in prima lanugine iam tributarios chirurgo, & ex præſcripto quidem medicorum, factos, non ſemel, non bis, ſed ter quaterque vitam & valetudinem ab hoc redimere adſuetos. Non Pariſiis tantum in cunis vagientium venæ pertentantur & ad ſectionem requiruntur: fuere etiam apud nos qui teneram ætatem phlebotomo ſubiicerent, neſcio quantum Iouis incrementum hinc polliciti. Iam in ipſa quantitate emittendi ſanguinis determinanda quantum diſſident patres medicinæ, vna cum filiis? Videas certe aliquos, qui nullam a venæ ſectione vtilitatem promittere audent, quam diu vnciæ detrahuntur, libram vnam parum æſtimant, plures ſubinde euacuandas, ad animi vſque deliquium, præcipiunt. Vbi vnam venæſectionem vix permiſerit alius medicus, alter bis, ter quaterue

ue repetendam ſerio vrget. Iam inter ipſos, qui in genere concedunt vtilem eſſe, & aliquando prorſus neceſſariam, ſanguinis miſſionem, videas aliquando acrius, quam diuerſis religionibus addicti poſſent de rebus ſacris, diſputari, ſitne in pede pertundenda vena, an in brachio. Nouiſſime etiam de morbis diſſentitur, qui eam poſtulent aut facile ferant, prorſusue repudient & ab ea exacerbentur. Quam ſæpe aduerſa fronte hic pugnent diuerſæ ſcholæ, cognoſci poteſt, ſi quis febrium, præſertim malignarum & peſtilentium, curationes velit percurrere. Inter chronicos autem morbos præcipue de hydrope diſceptari ſolet, in quo curando aliqui abſolute damnant hoc præſidium; aliqui minus calidi non ſolum certis circumſtantiis illam docent licitam, verum etiam vnice ſalutarem & neceſſariam eſſe contendunt. Atque hoc eſt quod præſenti labore diſcutiendum ſtatuimus. DEVS, auctor medicinæ, mentem noſtram ad ea tantum ducat, quæ ad ſalutem mortalium ſunt proficua.

§. I.

OMnis hæc quæſtio, quæ de vena hydropicis ſecanda agitabitur, diiudicari debet ex conſideratione cum ipſius hydropis, cuius vt ſpecies diuerſæ dantur, ſic cauſæ variæ: tum ex venæſectionis, quem corporibus

noſtris infert, effectu vel ad conſpicuum aliquem fructum, vel ad damnum inferendum valente. Videbimus primum ea, quæ ad hydropem morbum pertinent. Eius tres potiſſimum notatas a veteribus ſpecies videmus, *aſciten*, quando cauum abdominis aquis repletum & extenſum eſt: *tympaniten*, quando flatibus extenſum cum inteſtinis omne abdomen, vbi digitis percutitur, inſtar tympani reſonat: & per omnem corporis habitum ſemet diffundentem, quem *leucophlegmatian*, itemque hydropem ἀνὰ σάρκα, aut ὑπὸ σάρκα veteres dixerunt. His adnumerari debent *hydrops veſicularis*, ab ARETAEO iam probe notatus *diuturn. lib. II. cap. I.* vbi ſpacium abdominis replent crebræ veſicæ, humore plenæ: vt & a veteribus quidem aliquibus paucis notatur, ſed auorum demum memoria plene deſcriptus *hydrops ſaccatus*, aſcitæ ſpecies, vbi aquæ non in cauo abdominis hærent, ſed intra fiſſum in duas lamellas peritonæum ſubſiſtunt, vnde nomen hydropis peritonæi ab aliquibus, quibus NVCKIVS in *adenograph.* præluxit, indi ſolet. Cognitus eſt etiam cerebri hydrops, quem *hydrocephalum* vocant, vbi ventriculi ſic dicti cerebri limpidiſſima lympha diſtenduntur: & *pectoris hydrops*: vt & vteri, isque duplex, ſcilicet ana ſarca, quem ARETAEVS *c. l.* diſerte notat, quando ſubſtantia eius aquis ſuffuſa eſt, & aſcites, quem plures notauerunt: pariterque ſcrotum ſuum habet hydropem anaſarca, & aſciten ſuum, quem hydrocelen appellant: quas ſpecies diſtinguere docuit RVYSCHIVS *in aduerſar. anatomic.* Liceret vtique plures ſpecies, hydropesque particulares, recenſere, ſi nunc id argumentum ex inſtituto eſſet tractandum.

§. II.

§. II.

Quum tam varium ſit & multiplex malum, oportet nunc diſpicere, quodnam ſit eius formale, vt in ſcholis loquimur, ſeu quodnam iſtud ſit, quo præſente hydropem adeſſe declarare poſſimus. Fallor, an ex omnibus veteribus vnus ARETAEVS id curauit, vt intelligamus in quo proprie hic morbus conſiſtat. En verba eius: *non enim in inferiori ventre fluctuans humidum hydropem vocamus; quandoquidem nec ibi vitium eſt: ſed quando ad morbum conſtituendum ſocietatem ineunt tumor, inflatio, coloris fœditas, talisque habitus in aquam colliqueſcit, hydrops & eſt & appellatur. Princeps etenim cauſa eſt cachexia.* Ex huius itaque auctoris doctrina hydrops eſt cachexiæ, id eſt totius habitus vitiati, vlterior corruptio, vt quicquid in bene habitis pingue ſub cute fuerat collectum & in cellulis membranaceis aſſeruatum, ſub conſiſtentia duriuscula & denſata, nunc ab ea indole deficiat, inque fluidam lymphatico mucidam conuertatur. Unde fit, vt ipſo ſenſu teſte, nunc fluctuet & ad partes inferiores prolabatur: quippe hydropis plerumque initia ſe produnt tumore pedum notabili, qui primo illo principio per noctem, quando ægrotus in lecto decumbit, diſſipatur, interdiu autem, quando erectus incedit, rurſus ad inferiores partes colligitur, easque in conſpicuum modum extollit.

§. III.

Jam proximum eſt, vt paucis diſpiciamus, quid cauſæ ſit, cur loco laudabilis habitus tam deprauatus enaſcatur, quidque efficiat, vt pro pinguedine bene denſa & conſiſtente fluidior lymphatico-mucida colluuies in cellulis pinguedinoſis colligatur, quin ipſa, quæ forte

prius

prius adfuerat, bona pinguedo colliqueſcat & in priſtinam fluiditatem reuertatur. Optime quidem de hoc argumento ſcripſiſſe exiſtimo CAROLVM PISONEM ſingulari libro *obſeruationum de ſeroſa colluuie*, cuius illo capite, quo de hydrope tractatur, *p. m.* 297. *ſeqq.* totus in eo eſt, vt oſtendat, humiditatem illam partem eſſe ſeri, chyli & ſanguinis vehiculi, extra vaſa ſua elapſi & aceruati. Diſpicit idem etiam de modo, quo ſerum iſtud elabi poſſit: quumque diæreſin prægreſſam haud facile liceat deprehendere; &, vt in paucis non excludamus eam, in plerisque certe nulla ratione concipi poſſit: ſupereſt ſane, vt vel diapedeſin, id eſt tranſſudationem, vel anaſtomoſin hic factam admittamus. Quum vir ſummus potiſſimum ad hanc vltimam animum adiecerit; eamque, quum de aſcite hydrope ſermo eſt, neutiquam ſollicitare aut in dubium reuocare liceat: mihi videor graues habere rationes, cur in illo hydropis genere, quod finibus leucophlegmatiæ aut anaſarca continetur, potiſſimum inhæream diapedeſi. Utriusque igitur modi conſiderationem paucis ſubiiciam, quoniam ex eo pendebit intellectus dicendorum de fructu venæſectionis in aliquibus hydropis vel ſpeciebus vel temporibus.

§. IV.

Faciemus autem initium a diapedeſi confirmanda, id eſt ab illa vaſorum noſtri corporis conditione, vt certis circumſtantiis ſinant per latera ſua elabi tenuiſſimam & fluidiſſimam contentorum humorum partem. Vaſa, per quæ maſſa humorum noſtrorum fertur, vel arterioſa ſunt, vel venoſa. Arteriæ craſſa ſua tunica, qua præditæ ſunt, haud facile permittunt fieri tranſſudatio

tionem ſeu percolationem fluidioris partis: ſed venæ, vtpote tenuioribus tunicis præditæ, eo ſunt aptiores. Docet autem experientia in omni animalium genere, quod plurima in ſaginatis animalibus pinguedo adhæreſcat venis: quod in inteſtino potiſſimum recto obſeruari poteſt, vbi vena hæmorrhoidalis aſcendit, circa quam in ſaginatis animalibus plurima pinguedo hæret: idemque circa venas meſenterii, omenti, quin cordis etiam & ventriculi, notatur. Iam quum pinguedo ſit ſuccus nutritius ſuperfluus; eum huc, vbi cogitur, deferri neceſſe eſt: vias autem, quibus afferatur, nullas docet anatome, niſi per ipſos venarum parietes.

§. V.

Erit autem exponendum de modo, quo quiſque cupiens diſcat verum eſſe, quod ſcribimus, venas transmittere ſuccum nutritium, qui in cellulis pinguedinoſis coit: quod tanto magis videtur neceſſarium, quo minus in ſcriptis anatomicorum & phyſiologorum id doceri inuenio. Quiſquis itaque cupit de hac re conuinci, is in cadauere hominis, cuius venæ a ſanguine euacuatæ ſunt, qualia ſunt decollatorum, venam ſubclauiam circumiecto filo arcte liget, ac deinde in dorſo manus maiuſculas venas eligat, quibus tubos commodos aptet. Vbi manus, totumque brachium, vt lex iniectionum requirit, ſpongiis ex aqua calida probe fotum & calefactum fuerit, iniiciatur per tubulos materia ceracea ſatis ad liquiditatem contemperata & colore viridi, per adiectam æruginem, tincta. Is autem teneatur modus, vt venæ, quantum fieri poteſt, repletæ ſint, eoque facto prope tubum, circumdato & conſtricto filo, vena claudatur, ne quid poſſit effluere. Vbi

omnia refrigerata iam ſenties, ſepara cutem brachii & conſidera pinguedinem, quæ venas proxime ambit. Inuenies illam circumquaque viridi colore tinctam & ſuffuſam. Ne vero exiſtimes æruginem pro tingenda cera aſſumtam vaſa eroſiſſe, vel ſeptica indole ſua vel acida, poteris in altero brachio repetere experimentum ceracea materia adiecta pinguedine & oleo terebinthinæ æque diſtemperata & cinnabari tincta, videbis, vbi recte omnia peregiſti, diapedeſin non minus, quam in priori iniectione, factam eſſe, ſed cum hac notabili diuerſitate, quod tinctura rubra in vena manſit, ſolumque id, quod album eſt, in cellulas pinguedinoſas influxit. Ratio diuerſi ſucceſſus eſt, quod ærugo in pinguibus omnino ſoluta, cum fluidioribus illis eodem, quo ipſa, pergit: cinnabaris autem, quantumuis tenuiter pulueriſata, poros iſtos laterales æque penetrare non valet.

§. VI.

In adducto experimento, quod cuilibet ad imitandum erit ſane facillimum, illud puto clariſſime elucere, eſſe tunicas venarum noſtri corporis aptas ad transmittendum tenuius fluidum, quod noſtris humoribus, admixtum eſt. Ex eo patet mechanica ratio aliquot phænomenorum, quæ quoad τὸ ὅτι, ſeu, vt loqui ſolemus, in facto ſunt diu notiſſima. Sic ab vltimis medicinæ temporibus notiſſimum eſt partibus arctius ligatis, vt fit in membris fractis, poſt repoſitionem accurate per faſcias & ferulas firmandis, ſatis cito euenire tumorem mollem, vere œdematoſum, eumque durare & augeſcere quamdiu nondum licet omittere ſtrictam deligationem. Pariter hinc patet cur in valde plethoricis, præſertim ſi non ſufficienter mouentur, tumor pedum vel ſpon-

ſponte ſua eueniat & duret ac augeatur, vt in verum tandem hydropem firmari poſſit. Nam quum vaſa ſint repletiſſima; ſub tali autem ſtatu ſanguis tardius & non ſine difficultate circumferatur, indeque indies ſpiſſior & lentior reddatur: ibi locorum potiſſimum coaceruari eum neceſſe eſt, vnde ob perpendicularem aſcenſum difficilius ad ſuprema emergit. Id quum maxime fiat in pedibus: illorum venas magnopere extendi, ſæpe ad varicoſam dilatationem, neceſſe eſt, atque ſub hoc ſtatu elabi magis fluidum, illumque tumorem generare. Non dicam nunc quanto id magis fieri debeat, quando ad magnam repletionem inſuper accedunt alia progreſſus impedimenta: vt quando in vaſis ſunt polypoſæ concretiones, quando viſcera traiicienda, vt hepar, lien, obſtructa & indurata ſunt, aut quando inteſtina ſpaſmis conſtricta aut flatibus valde tenſa liberum & æquabilem progreſſum infeſtant.

§. VII.

Patebit, confido equidem, ex dictis, qui fieri poſſit & ſoleat, vt humidiora a ſanguine diſcedant per illum modum, quem diapedeſin in ſcholis ab antiquo dicimus. Nunc oportet alterum etiam intueri, quem CAROL. PISO vnicum admittit, anaſtomoſin. Denotat autem id vocabulum in pathologia medica iſtiuſmodi aliquam meatuum & orificiorum, quæ a natura adſunt, dilatationem & amplificationem, vel extraordinariam, vel toto genere naturæ inſtituto contrariam, vt vel amplius, quam conſuetum eſt, dimittant, vel aliud, quam quod debebant. Sic tunica narium pituitaria multis & innumeris vaſorum excretoriis finibus gaudet, quæ in ordinario quidem ſtatu modicam humiditatem, ad

 irri-

irrigandam tunicam illam, emittunt: in extraordinario aut morboſo copioſam illam pituitam, quam phlegmatorrhagiam vocamus, effluere permittunt, aut prorſus ſanguinem in narium hæmorrhagia. Non iam multum diſputabimus de finibus inter phyſiologiam & pathologiam hic regundis: ſed illico progrediemur ad videndum, quo pacto fiat vitioſa & morboſa illa anaſtomoſis, a qua fit vt abdominis cauum colluuie ſeroſa ſenſim impleatur, ſicque hydrops aſcites generetur.

§. VIII.

Scilicet abdominis omne cauum, qua peritonæo obducitur, omniumque in eo contentorum viſcerum ſuperficies, non ſecus ac totius reliqui corporis ſuperficies, ſuis gaudet poris, id eſt extremitatibus vaſorum tenuiſſimis, per quas ſemper exhalat tenuiſſimus quidam vapor. Plane neceſſarium hoc erat a natura ſic inſtitui, quum fieri non poſſit, vt vllus tubulus capillaris ad extremum punctum repleatur, niſi in fine ſuo aliquo ſit foramine tenuiſſimo pertuſus: quod alio tempore latius fuit oſtenſum. Per hoc itaque admodum lente & minutim in ſtatu maxime naturali emittitur illa, quæ in abdomine ſaniſſimorum animalium ſemper inuenitur, humiditas: neque puto alias eſſe ſcaturigines illius, quæ in thorace & pericardio reperitur: omninoque fruſtra laborare, qui tanto conatu & molimine glandulas hic ſingulares aut eruere conantur, aut docere. Iam vero a diapedeſi hoc differt anaſtomoſis, quod hæc fiat ex vaſorum, & vero quidem ſimillime arterioſorum, extremitatibus, illa per cæca oſcula lateralia ductuum venoſorum, a dilatatione ad maiorem raritatem & tenuitatem redactorum.

§. IX.

§. IX.

Quod ſi igitur fiat a quacunque cauſſa, vt venis iam ſatis repletis non facile infundi nouus ſanguis, ex arteriis reflectendis, poſſit, maxime quidem vrgebuntur vaſa in angulo illo, quo reflectuntur, & emittuntur tenuiores propagines, quas aliqui cum RVYSCHIO extremitates ſuccoſas, alii arterias lymphaticas appellant: quumque harum bona pars in ſuperficiebus finiatur; oportet per illarum ampliores nunc factas aperturas copioſius elabi fluidum. Atque ſi tali rerum ſtatu homo pergat multa aſſumere & ingurgitare humida, quibus ſeroſa pars humorum augetur: tanto oportet fieri copioſiorem excretionem, adeoque hominem colligere plures aquas, quæ ad conſtituendum aſciten faciunt. Erit autem hic euentus tanto certior, ſi, diutius ſubſiſtente illa vaſorum omnium repletione & extenſione nimia; illis interiecti pori reſorbentes comprimantur; aut ſi meſenterii ſuperficies villoſa, quæ potiſſimum reſorbendo humido deſtinata videtur, per quaſcunque cauſſas, vt ſpaſmos vehementes, profunde adſtringentium abuſum, conſtricta nimis fuerit, vt in faciendo officio a natura demandato deficiat.

§. X.

Satis videor dixiſſe de modo, quo hydrops a nimia repletione fieri & cum illa augeſcere & confirmari posſit. Nec ignoro, nec vllo modo in dubium reuoco, plures eſſe vias, per quas mortales ad dirum hunc morbum perueniunt: ſed non puto mihi illas hoc eſſe loco indicandas, quum in illis nemo prudens de ſanguinis imminutione cogitaturus ſit, vbi abundantia non præſto eſt. Illud tamen non reticendum videtur, poſſe in

 hydro-

hydropicis incidere aliqua, quæ non tam morbi principalis intuitu, quam ex aliqua alia iuſta cauſa efficiant neceſſarium, aut ſaltem valde ſuadeant ſanguinis detractionem. Sic exempla proſtant mulierum, quæ cum hydrope fœtum geſtarunt. Iam ſatis eſt cognitum, quam ſæpe accidat, vt grauidis opus ſit ſanguinis detractione, ſi fœtum corrumpi nolumus. Præuideo plures modos, ſed de his commodior erit diſſerendi locus, quando prius de ipſa venæ ſectione, quid in humoribus æque ac partibus firmis efficiat, diſpexerimus. Quare ad illam nunc conſiderationem accedemus.

§. XI.

Diximus venæ ſectionis, & mediante hac factæ ſanguinis detractionis, fructum vel in fluidis perſpici & cognoſci, vel in firmis partibus. Atque vt primum de firmis dicamus, ipſas potiſſimum hic intelligimus eas, quæ ſanguinem continent, cor, arterias, venas, ab arteriis productas tamquam extremitates & germina, nervos, vaſa lymphatica, ductus excretorios. Vt autem intelligatur fructus depletionis, cogitandum ac conſiderandum eſt, quid faciat nimia repletio. Scilicet quando in homine accidit, vt ab aliqua cauſſa, v. g. magno terrore, aut febrilium paroxyſmorum initiis, totus corporis habitus externus valde ſtringatur, humoresque intus detineantur, non rarum eſt videre, quam ſubito omnis motus cordis & arteriarum ceſſet, & ſyncope grauis exoriatur, aut ſaltem magna anxietas & oppletio pectoris atque pulmonum, præ qua nec vocem emittere valent, nec ſpiritum, niſi ægerrime ducere. Quod ipſa materialis copia, mediante inæquali diſtributione, facit, id idem videmus, quando aliqua cau-

ſa

ſa exorta eſt, quæ humores non nimios, ſed modo iuſto æquales, valde expandit, vt turgefacta amplius ſpacium occupent. Vt ſi quis à magno calore conclauis aut balnei Laconici totus æſtuet, aut potus vel medicamenta valde expandentia ac rarefacientia aſſumſit, vt vinum aliaque ſpirituoſa, crocum, ambrata, opiata: vnde ſomnolentiam, ſtuporem, crebroque ipſam mortem conſequi ſæpius viſum fuit.

§. XII.

Scilicet dum ſub hoc ſtatu elater, ſeu vis conſtrictiua cordis & vaſorum, ſuperatur, vt magnæ diaſtolæ non ſuccedat vlla ſyſtole, fit ſubita ſyncope, quæ ſi non ſuperetur, mors inſtat; ſi exigua ſit ſyſtole & non proportianata diaſtolæ, fit anxietas, cordis palpitatio, ſenſuum obnebulatio, ad motum impotentia, quæ, ſi non mature expediantur, grauius etiam periculum valetudini ſtruunt. Poſſunt enim ſub hoc ſtatu vaſa valde & diutius tenſa in aneuryſmaticam inæqualitatem reduci, vel prorſus diſrumpi: quorum alterum acutum & celeris periculi malum eſt, alterum inter chronicorum malorum cauſas non raro repertum fuit. Ne dicam quantum hic ſtatus faciat ad ſecretiones omnis generis interpellendas & ſuſpendendas. Videmus hoc in illa ſpecie iſchuriæ, quam GALENVS & RIVERIVS potiſſimum annotauerunt, & nothæ nomine inſigniuerunt: cuius non aliud eſt, nec expeditius remedium aut certius, quam ſi ſanguinem illico, & iuſta proportione euacues. Sed & deficientis aut peruerſo modo fientis ſecretionis fluidi neruei varia ſpecimina ſub tali ſtatu animaduertuntur. Cauſſam vbique eandem & vniformem eſſe apparet.

Nam,

Nam, quum in cerebro corticalis ſubſtantia, ſanguinem admittens, medullaris ſubſtantiæ principiis interiecta ſit, modo hac modo altera portione profundius ſe immergente aut altius prominente: fieri nequit, quin vaſa corticalis ſubſtantiæ, vltra conſuetum modum expanſa, premant & comprimant medullares fibrillas, illaque compreſſione influxum ſecernendi prohibeant. Parem eſſe rationem ſtructuræ venarum, docet anatome: vnde parem ſubſequi effectum vero eſt prorſus conſentaneum. Tanto autem magis in renibus attendi hoc vitium debet, quoniam ad hydropem celeri progreſſu inducendum valet, niſi cito expediatur. Viſi enim ſunt ægroti, qui iſchuria laborarunt, magnam collectionem ſeri ſub tunica renum propria fouentes: qui folliculus ſi rumpatur, ſcaturigo perpetua adeſt, vnde abdomen inundari & diſtendi ad verum aſcitem valet. Poteſt etiam hic modus ad oculum demonſtrari, quando renem, ligata vena, per arteriam iniecta materia ceracea fluidiori replemus. Nam ſi vltra modum vrgemus rem & paulo vehementius per ſiphonem iniicimus, illico ſub tunica renum, a ſubſtantia eius ſeparata, colligi liquorem, & magna quidem copia, ſentiemus.

§. XIII.

Quantum itaque per iuſtam euacuationem nimiæ vaſorum repletioni detrahitur, tantum loci paratur nouæ contractioni, tam cordis quam vaſorum; conſequitur etiam vt decurſus humorum tanto fiat celerior ac liberior, & vt ſecretiones, cum excretionibus ſuſpenſis aut imminutis, vel nouum principium capiant, vel intendantur liberiusque ſuccedant. Atque id ſane eſt, quod magnus HIPPOCRATES *aphor. 3. ſect. 1.* tamquam

quam generale axioma practicum, inculcat, de nimia & ad ſummum gradum perducta repletione, ſoluendam illam eſſe haud cunctanter. Notabilis eſt ratio quam addit: *vt corpus rurſum renutriendi principium capiat.* Quæ ratio ad naturales actiones potiſſimum reſpiciens, tanto iuſtius ad vitales & ſanguinis circulum transfertur, quo maius eſt ab illo ſufflaminato & impedito periculum celeris interitus.

§. XIV.

Oſtendimus, vt exiſtimo, dilucide, quantum ad hydropem, tam illum, qui anaſarca vocatur, quam aſciten, momentum afferat magna repletio, cui non ſuccurritur tempeſtiua & proportionata humorum per ſanguinis e vena ſecta emiſſionem imminutione. Quo quidem labore iam defuncti nunc accedimus ad oſtendendum, quod numquam defuerint ex primi ordinis ſummæque famæ medicis clariſſimi viri, qui affirmarent hydropicis venæſectionem conuenire, quin ab illa curationem etiam incipiendam eſſe. Atque primo quidem loco hic producimus PAVL. ÆGINETAM, qui *lib. III. c. 48.* de curatione hydropis agens hæc diſerte tradit: *Curantes initium facimus in anaſarca ab euacuatione per venæſectionem, maxime ſi ob hæmorrhoidum aut menſtruæ purgationis ſuppreſſionem conflata fuerit affectio.* Eadem mens fuit GALENO, quam prodit *comment. IIII. ad Hippocrat. de diæt. acutor.* Ubi HIPPOCRATIS dictum: *Si difficulter ſpirauerit* (hydropicus) *& tempus vernum fuerit, & ſimul ætas viguerit, & virium robur adſit, de brachio ſanguinem detrahere oportet*, in eundem ſenſum exponit, vt ſit capiendum de hydrope anaſarca, ex plethora ſuborto.

§. XV.

Vidimus tres veteris medicinæ antiſtites, vno quaſi ore loquutos pro venæſectione defendenda. Non poſſum autem quin addam ipſis quartum, non contemnendum ſane virum, ALEXANDRVM TRALLIANVM, qui pluribus etiam verbis de ea diſſerit: *Hydropem anaſarca per venæſectionem curare aliquando opus eſt. Fit enim ob multitudinem ſanguinis frigidi. Et eius quidem cauſa, quod frigidus eſt, non indiget phlebotomia, ſed quia ſublato nimio ſubleuata natura, exiguum, quod ſupereſt, facilius vincit & corrigit. Non igitur abſurdum, ſed valde rationale eſt venæſectione hic vti. - - Ergo in hydrope anaſarca aliquando præter purgationem venæſectione oportet vti.* Aliquibus deinde interiectis redit hic auctor ad eiuſdem auxilii commendationem: *ſi vero non iecur ſolum ſed & lien ac ventriculus tumorem ac duritiem habeat, confidenter educ, per exiguas miſſiones, ſanguinem, tantoque id magis ſi vires non prohibeant, & copia ſanguinis in venis manifeſta, & ægrotus in flore ætatis conſtitutus ſit, nec tempus anni magnum frigus afferat. Ita autem per exiguas miſſiones detrahere oportet, vt & vires reſumantur a quantitate prægrauante ſuppreſſæ, & animi defectiones præcaueantur*: de aſcite autem hydrope & tympanite agens idem auctor, phlebotomiam diſerte excludit & prohibet.

§. XVI.

Non diſceſſerunt ab hac communi ſcholæ Græcanicæ ſententia Arabes, ex quorum cœtu primum dicendi teſtimonii cauſa excitabo HALY filium ABBASI, quem vulgo Abbatem vſurpant, qui *practic. libr. VI. cap. 36.* hunc in ſenſum ſcribit: *Si hoc* (hydrops anaſarca) *menſtruorum aut hæmorrhoidum culpa euenerit, adminiſtranda*

ægroto

ægroto erit medianæ ſectio, ſi ætas vireſque permiſerint. Detrahas autem ſanguinem, quantum opus erit, & pro virium menſura, paulatim partitiſque vicibus, non ſimul & ſemel. Certe in hoc curationis genere multum ſitum eſt, cum ſic & vires ſubleuatæ alacriores reddantur, & calor naturalis refocilletur. Manifeſtum quidem videtur hanc doctrinam omnem fuiſſe a Græcis, præcipue vero ab ALEX. TRALLIANO, deſumtam, cuius verba, vt intelligi hoc poſſit, longo ordine propterea appoſuimus recognoſcenda. Nec latum vnguem ab ea ſententia recedit AVICENNA *libr. III. Fen. XIV. tract. 4. cap. 14.* vt verba eius afferre non putem neceſſarium: ſed illud de hoc viro tantum annoto, quod capite præcedente, vbi aſcitæ hydropis curationem tradit, nec ab eo abſolute proſcribendam venæſectionem, ſed initio morbi adhibendam doceat, ſi ille a ſanguinis retentione ortum habuerit.

§. XVII.

Nihil igitur mirum videri debet, ſi illi, qui ab Arabibus acceptam medicinam, barbaro & ſcholaſtico ſermonis genere incultam fere & horridam, vſque ad renaſcentium litterarum elegantiora tempora propagauerunt, hydropicis venæſectionem, ſub iiſdem tamen legibus & conditionibus, neceſſariam ac conuenientem declarauerunt. Paucis etiam hic defungar oſtendendo perpetuo conſenſu, aliquibus, qui ad manus ſunt, euocatis, iiſque præſtantioribus. Sic FRANC. PEDEMONTANVS *in ſupplem, ad* IO. MESVEN. *cap. de hydrop. p. m. 48. In phlebotomia*, inquit, *ſciendum, quod non conueniat, niſi cum fuerit ex cauſa calida, & ex retentione ſanguinis conſueti euacuari, & cum ſignis repletionis--*

& proinde oportet gradatim & cum trepiditate procedere in eo,--- & eius competentia in hypoſarca eſt magis, in aſcite minus, in tympanite mediocriter. Similiter VALESCVS de TARANTA *philonii* ſui *libro V. cap.* 3. vbi curationem hydropis deſcribere incipit, inter canones generales repetit ex Serapione & Auicenna, quæ de venæſectione præcepta ſunt, eaque obſeruanda commendat. Pari ſe modo gerit auctor *lilii medicinæ* BERNHARD. de GORDONIO *partic. VI. cap. V.* quippe & ipſe venæſectionem requirit, ſi hydrops ex retentione excernendorum fuerit ortus. *Roſæ Anglicanæ* ſcriptor IOAN. de GADESDEN non diſcedit a prioribus, ſed videtur aliquid amplius dicere *cap. de hydrope p. m. 40. Si ſit febris continua coniuncta hydropi, vel apoſtema vel ſi natus fuerit ex retentione menſtruorum vel hæmorrhoidum, tunc poteſt fieri phlebotomia parua & rara.* Scilicet adiicit conditionibus, quibus priores conceſſerant, febrem continuam inflammatoriam.

§. XVIII.

Prodierunt, iam renaſcentibus litteris, haud parum elegantiores viri & medicinæ laude in primis florentes, qui acceptam per manus Arabum artem, barbaro ſermone admodum informem factam, Græcorum ac Romanorum auctorum luculentiori doctrina illuſtrarunt. Ex his quum laudare quam plurimos liceret, paucos tantummodo attingam. Sic ALEXANDER MASSARIAS in *pract. med. lib. III. cap. 16.* diſerte fatetur, ſe in quæſtione de V. S. hydropicis adminiſtranda affirmatiuam partem ſequi, contra VICT. TRINCAVELLIVM, qui eam, dialecticis quibusdam argutiis, abrogatum iuerat. Minime itaque miror HERCVLEM SAXONI-

XONIAM, qui collega & antagoniſta eius fuit, ne verbulum quidem de venæſectione feciſſe, quum *pract. medic. lib. III. c. 32.* ample de hyprode diſſereret: quum omni tempore æmulatio effecerit, vt, quos minime hoc decebat, aliqua dogmata reprobarent, quia illis placebant, quibus detractum omni modo cupiebant. Sed de Trincauellii argumentis poſtea dicam: nunc addam plures, qui perpetuum conſenſum ſcholæ medicæ propagauerunt. Tranſiliam autem multos, vt clariſſimos tantum producam. His annumero, & ſuo quidem maximo merito, NICOL. PISONEM, medicum Lotharingum, qui *de morbis cogn. & cur. libr. III. cap. XXXII. p. m. 335.* hæc præcipit: *leucophlegmatia, ſi ex retentione hæmorrhoidum, vel menſium in feminis, VEL ALIA QVADAM PLETHORICA CAVSA, excitata eſt, ſanguinis detractione indiget.* Omitto cetera, idque tantum excerpo, quod ſecandam in brachio venam præcipue commendet.

§. XIX.

Eandem ſediſſe mentem LAZARO RIVERIO, intelligimus ex *prax. med. libr. VI. cap. VI.* Quid DON. ANT. ab ALTOMARI ſenſerit, diſcimus ex libr. *de med. human. corp. malis cap. 91. p. m. 366.* Scilicet ante omnem aliam curationem cenſet V. S. eſſe adhibendam in brachio, non copioſam quidem, ſed ſæpius, ſi opus eſt, repetendam. Plures indicandi labore me leuauit IO. RHODIVS *analect. in* SEPTALII libr. VII. §. 48. Miſſis potius præceptis medicinæ practicæ, diſpiciemus de obſeruationibus practicis, quippe earum exemplaris doctrina tam ad docendum & confirmandum, quam ad dubitationem euellendam, plurimum facit. Præcipue autem referri huc debet caſus leucophlegmatici hominis,

minis, qui in HILDANI *obſeruat. Argentorati* recuſis *pag. 646.* legitur. Is ſcilicet quum dicto morbo ad ſummum gradum diſtenderetur, ſuperueniente inſuper, ex obſtructione neruorum opticorum, cœcitate, exorta tandem larga & copioſa narium hæmorrhagia curatus fuit: ipſa ſcilicet natura oſtendente quam efficax ſit nimia repletio ad hydropem inducendum, ſanguinis autem detractio certum auxilium afferre valeat, quoties hæc vnica cauſa, humorum ſcilicet abundantia, ſubeſt. Eodem pertinent caſus ibidem obuii duorum aſciticorum per V. S. in digitis curatorum. Plures obſeruationes diligenter requirenti, non potuit non mirum valde videri, quam ſe raræ tales offerant, quæ vel vtilitatem aliquam ab eius vſu viſam, vel damnum aliquod ab ea viſum oſtenderent. Unicam de vtiliter contra medicæ ſcholæ fere vniuerſæ præcepta, adminiſtrata in inflatione tympanitica inueterata inuenio in *Vol. I.* Act. phyſico-med. A. N. C. quæ eſt CCXLIV. omninoque notabilis videtur. Scilicet femina quinquageſimum annum iam egreſſa, quum varia aduerſus tympaniticam inflationem abſque fructu adhibuiſſet, & circumſtantiæ variæ, præcipue autem hæmorrhoidalia molimina, ſanguinis detractionem ſuaderent, vena in pede ſecta ſalutem inuenit, & vſu huius præſidii per quatuor deinceps annos vixit ab iſto morbo liberrima.

§. XX.

Oſtendimus, quantum quidem ſpero dilucide, quid ad hydropem anaſarca faciat magna ſanguinis abundantia, ex qua diapedeſin euenire neceſſarium eſt: quidque eadem valeat ad alterum modum, quo caua corporis impleri poſſunt, anaſtomoſin. Quumque venæ-

ſectio

ſectio cauſam euentus illius tollat; eiusdem vtilitatem, quin neceſſitatem a priori, vt loquimur, comprobauimus. Deinde per auctores medicinæ eundo perpetuum eorum conſenſum ad tempora noſtris proxima euicimus: ſi illos tantum demas, qui Pythagoreo-Eraſiſtrateis opinionibus imbuti omnem in vniuerſum euacuationem ſanguinis damnabant, aut methodicorum hypotheſibus conſtricti erant. Supereſſet nunc vt eos, qui contra Venæſectionem in hydrope adhibendam diſputant, pari diligentia enumeraremus. Enimuero quum plerique eorum, quos euolui, tantum nude ſignificent ſibi non placere illam, nec rationem dicant; forte etiam non aliam habeant, quam quod non meminerint eam a ſuis præceptoribus commendari: nolumus opera abuti in diſſentientium longa recenſione. Eorum tamen, qui aliquam cauſam indicauerunt, luſtrabimus rationes.

§. XXI.

Mentionem ſupra fecimus TRINCAVELLI, quod argutando elidere venæſectionis vſum omnem in hydropis curatione conatus fuerit. Procedebat autem eius ratiocinatio in hunc modum. Veteres docent V. S. locum habere vbi tria hæc adſunt, morbus magnus, robur virium, ætas idonea. Iam quum omnis hydrops ſit magnus morbus, neceſſarium eſt vt omni hydropi conueniat V. S. At vero Galenus & veteres in vna tantum ſpecie, anaſarca, eam concedunt, in ceteris aut diſſuadent aut non valde laudant; oportet ergo eſſe rationem, qua terreantur. Iam vires debiles nemo iuſte accuſauerit in aſciticis & tympaniticis, quum fortiſſimis purgantibus deſtinentur perferendis: relinqui-

tur

tur itaque vt veteres aliud quid intuiti ſint, quod aut neſciuit Galenus aut diſſimulauit. Id vero nihil eſſe aliud, præter redundantiam multi frigidi & craſſi humoris. Hæc vero quum in leucophlegmatia ſeu anaſarca æque adſit, ac in aſcite & tympanite: ſequi illud volebant, vt in priori valere debeat, quod in duobus poſterioribus ratum habebant: adeoque V. S. vbique proſcribenda ſit.

§. XXII.

Non huc transſcribam quæ MASSARIAS ad hanc obiectionem copioſe iam repoſuit. Illud dicam, quam ſemper periculoſum ſit res ab experientia cognitas rationibus velle circumſcribere, quamdiu nondum certi ſumus omnia nobis eſſe liquidiſſime & euidentiſſime cognita quoad illam, quæ in omni morbo eſt, rerum naturalium & præternaturalium implicationem. Boni illi viri, qui circulum ſanguinis non magis quam Americam nouerant, & de vaſis lymphaticis, lymphæque omni negotio, tantundem nouerant, quam de dynaſtiis & genealogia principum, qui incolis planetarum imperant, nobis innotuit, omnino commiſeratione digni nobis videntur ob theorias ætiologicas, quas ſibi condiderunt de rebus maximi momenti, vt pote de vita, ſanitate, morbo & morte hominum decernentibus. Equidem non is ſum, cui perſuaſum ſit, nos ea iam omnia manibus tenere, quæ ad plenam ætiologicam tractationem harum rerum pertinent: ſed illud tamen manifeſtum puto, pœnitere nos non debere, quantum per anatomen ſumus vlterius prouecti in cognitione philoſophiæ corporis humani. Ab ea igitur edocti ſanguinem ex corde propulſum per arterias decurrere;

has

has in venas tandem reflecti, ab angulo autem reflexionis minutiſſima vaſcula, quæ arteriæ lymphaticæ audiunt, progredi & tenuiſſimos humores vlterius prouehere; horumque aliqua in ſuperficiebus hiare tenuiſſima apertura, alia in viſceribus & partium tenuiſſimis fibris oberrare, tandemque ex iis emergentia colligi iterum in ductus lympham ad cor reuehentes: ipſas autem venas ita eſſe comparatas, vt per raram ſuam texturam effluere ſinant, in ſaniſſimo quoque ſtatu, tenuiſſimum fluidum, quod in pinguedinem denſatur: his vtique, inquam, ab experientia ſuppeditatis phænomenis & notitiis inſtructi facilius euentum cum ratione combinamus, fructumque venæſectionis colligimus.

§. XXIII.

Scilicet V. S. hydropem, non ab induratione aut corruptione viſcerum inductum, ſed a nuda ſuperoneratione vaſorum ortum, omnem & qualemcunque leuat, auferendo cauſam vitioſe auctæ effluxionis & diſceſſionis lymphæ a ſanguine, vnde in partibus carnoſo-membranoſis fit anaſarca, in cauitate abdominis aſcites, in pectore, pericardio, aliis partibus, particulares hydropes ſuis nominibus diſtincti. Et ſi nuda eſt abundantia & ſuperoneratio, ad curationem prouide repetita ſufficere in anaſarca valet; quum ſuperfluum, iam extra vaſa elapſum, per eaſdem vias, quibus pinguedo ad maſſam humorum redit, ex cellulis pinguedinoſis effluere poſſit: ſed quod in cauitatem elapſum eſt, raro forte & tarde ſponte naturæ per vaſa reſorbentia ſuſci-

 pitur,

pitur, attamen naturæ medicinis idoneis adiutæ ope facilius exhauriri inque vaſa recipi poterit. Si adſint cauſæ præter plethoram aliæ, quibus mederi non licet; leuamentum tamen aliquod ad tempus aliquibus afferet. Si vero eo iam peruenerunt, vt ſanguinis boni penuria laborent, eique ſupplendo viſcera ad chylopœiam deſtinata non valeant, ibi non ſolum nullus erit fructus, ſed potius certiſſimum damnum & celerior ad fatalem cataſtrophen decurſus.

§. XXIV.

Vt igitur redeam ad TRINCAVELLII argutationem, iis quidem, qui eminenter plethorici in anaſarca aut aſciten inciderunt, quamdiu tales ſunt, non deſunt vtique vires, etſi ſubmerſæ illæ non poſſunt ſe ſatis exſerere, vnde impotentia ad motum, ſomnolentia magna, difficillima reſpiratio, appetitus proſtratus adſunt, pulſusque tardus de tardo progreſſu humorum teſtatur. Quamprimum autem detractum eſt, quod vaſa nimis vrget, rediens alacritas, omniumque actionum maior facilitas, prodit virium ſeſe explicantium robur. Non eſt igitur idem caſus, de quo ipſe loquitur, quando in exemplum proponit tales hydropicos, (quales vtique dantur) qui a deprauata prius chylificatione & ſanguificatione eo peruenerunt, vt parum vel nihil probi ſanguinis per eorum vaſa decurrat. Sed vt his non promittit fructum a venæſectione, ſic nec iiſdem fructum magnum ab omni & vniuerſo apparatu medicinarum anthydropicarum auſim polliceri.

§. XXV.

Dum hæc ſcribo, commode ſe mihi offert caſus, quem non prætereundum exiſtimo, ſuo ipſum loco §. XIX. ſubiuncturus, ſi citius obueniſſet. Scilicet D. D. NENTERVS *in fundam med. cap. de aſcite*, commemorat puerperam plethoricam, ex lochiorum ſuppreſſione aſciticam factam, cui ob metum ſuffocationis imminentis vena bis ſecanda fuit. Teſtatur id bonis ægrotæ rebus fuiſſe factum, monet tamen lectorem ne a caſu hoc particulari ad omnes concludat. Equidem facile admitto cautelam, ſi is eſt ſenſus, non debere parem fructum exſpectari in quouis alio aſcite, ſcilicet tali etiam, qui non fuerit ex cauſa repletionis ortus. Miror tamen cur antea in genere ſcripſerit, in malo iam prouectiori, quæcunque cauſa quoque concurrat, ordinarie neque venæſectionem neque ſcarificationem locum habere. Nam qui vetat aliquid facere, quacunque etiam cauſa id efflagitante, vetat etiam facere ob cauſam ſymptomatis vrgentis, cuius vnius intuitu hic tamen eam vel permiſiſſe vel ſuaſiſſe videtur.

§. XXVI.

Nihil reſtat quod mihi valde videatur neceſſarium addi. Meretur tamen conſiderationem ille tantum non perpetuus conſenſus medicorum, quicunque ſuaſerunt venæſectionem, circa locum eius adminiſtrandæ. Nimirum omnes in brachio pertundendam venam iubent diſertis verbis. Eius quidem rei ratio videri poteſt, quod in pedibus tumor plerumque maxi-

D 2 mus

mus eſt, isque impedit, quo minus ibi facile poſſit inueniri vena ſectioni idonea. Verum etiam mouere illos potuit, quæ plerumque coniungi ſolet, magna ſpirandi difficultas, cui ſanguis e propiori loco detractus facilius medetur. Quicquid ſit, quod id præcipientes cogitauerunt, facile cognoſcitur, quod ob negotium menſium & hæmorrhoidum, cuius ſemper mentionem iniecerunt, non tantopere, vt noſtris temporibus a quibusdam creditur & docetur, neceſſarium eſſe putauerint, vt ſanguinis miſſio e pedibus inſtituatur. Sed hæc nunc, pro temporis ſat anguſta copia, dixiſſe de venæſectione in hydropicis

SVFFICIAT.

CORRIGENDVM

Pag. 16. lin. 8. pro *venarum* lege; *renum*.